

V textech je občas nějaké "viz C1" apod. Je to část jak vidíte zde A, tak níže bude C a otázka 1. Prosím, pokud něčemu nerozumíte, používejte komentáře (označit -> pravým -> komentář), pokud chcete doplnit/opravit informaci, můžete vepsat.

A

1. Nakreslete zjednodušené schéma a popište základní principy činnosti počítače, jak je definoval von Neumann. Jaké jsou obecné výhody a nevýhody Neumannovy koncepce? (7)

zbytek viz C1

2. Popište základní konstrukční rysy (vlastnosti, řešení) procesorů RISC a důvody, proč jsou implementovány. Vysvětlete princip zřetěženého zpracování instrukcí v RISC procesorech a jeho přínos. (7)

- tato architektura byla vymyšlena a navržena v průběhu 70. let, cílem bylo redukovat složitost výroby procesorů a dosáhnout zpracování jedné instrukce během jednoho strojového cyklu

Vlastnosti, zásady a výhody platformy RISC

- 1) Tato architektura se vyznačuje hlavně redukovanou instrukční sadou, která obsahuje pouze ty nejzákladnější instrukce (složitější operace se řeší jejich kombinací v kódu programu), v každém strojovém cyklu je dokončena právě jedna instrukce
- 2) Instrukce mají pevnou délku a jednotný formát (spolu s jejich redukovaným počtem dovoluje lehčí konstrukci procesoru, lze použít obvodový řadič místo mikroprogramového)
- 3) Použití rychlé dočasné paměti - velký počet registrů a použití cache paměti 4) Přístup do paměti provádí pouze specializované instrukce (LOAD - načíst / STORE - uložit) 5) Používá se zřetěžení instrukcí (pipeline) pro zrychlení procesoru
- 6) Složité instrukce nejsou implementovány procesorem, o optimalizaci se stará překladač

Nevýhody: jelikož se používají pouze základní instrukce, očekávalo se, že se délka programů několikanásobně zvýší, toto se však v praxi nepotvrdilo

Zřetěženého zpracování instrukcí: každá instrukce je rozdělení zpracování jedné instrukce mezi

různé části procesoru a tím i dosažení možnosti zpracovávat více instrukcí najednou.

3. Co to jsou dynamické paměti? Nakreslete a popište realizaci paměťové buňky a organizaci buněk na čipu. Charakterizujte stručně historický vývoj těchto pamětí a kde se používají. (7)

viz C3

Používají se jako operační paměť v počítači.

FPM DRAM - není nutné vkládat znovu adresu řádku

EDO DRAM - čas mezi CAS signály je kratší

SDRAM - Synchroní s systémovou frekvencí

DDR1,2,3,4 - používá jak sestupnou tak náběžnou hranu

4. Co to je architektura CUDA. Nakreslete zobecněný pohled na architekturu CUDA. Vysvětlete, jaký je postup výpočtu programu, využívajícího CUDA. Jaké rozšíření jazyka C/C++ si technologie CUDA vyžádala? (7)

viz C4

Tyto dva obrázky jsou totožné: Jeden multiprocessor = SM; Procesor = Core

5. Nakreslete a popište princip fungování technologie E-Ink, používané pro zobrazovací jednotky. Jaké má tato technologie výhody a nevýhody, kde se používá? (7)

Energie se spotřebovává pouze při překreslení zobrazových bodů, jinak molekuly vydrží velmi dlouhou dobu zůstat na místě.

Výhody

- Vysoké rozlišení
- Dobrý kontrast a pozorovací úhly
- Čitelnost na přímém slunci
- Není nutné podsvícení
- Možnost používat na pružném podkladu
- Minimální spotřeba při překreslení, nulová spotřeba při statickém zobrazení

Nevýhody

- Pouze 16 odstínů šedi (existují barevné verze po 4096 barev)
- Špatné barevné rozlišení
- Zpoždění při překreslování

6. Popište technické vlastnosti a konstrukci jednoho RISC procesoru, který znáte. Např. ARM, MIPS, nebo Itanium.. . (7)

MIPS (microprocessor without interlocked pipeline stages)

- používá non-interlocked pipeline → programátor/překladač se musí starat o to, aby paralelně probíhající žetězené instrukce nevyužívaly stejných prostředků počítače
- jsou navrženy podle RISC filozofie

- přístup do paměti pouze pomocí instrukcí LOAD/STORE (ostatní instrukce šahají do registrů) - obsahují 32 registrů, každá instrukce má délku 32 bitů
- používají se např. v herních konzolích, set-top boxech, mobilech a tiskárnách - nejprve byl navržen kompilátor, až poté implementován obvod, s důrazem na rychlost

7. Nakreslete a popište fungování pevného disku. Jak jsou v disku organizována data? Jakým způsobem (fyzikálním principem) se na tato média ukládají a následně vybavují informace? (7)

http://www.outech-havirov.cz/chmiel/files/ovt_epo_ps/et/cast2_03_pmv_princip.pdf

Stopa

- rozdělení plotny na kružnice, u moderních disků statisíce

Cylindr

- stopy nad sebou tvoří pomyslný válec - cylindr

Sektor

- nejmenší adresovatelná jednotka - velikost je dána formátováním (kdysi 512 B, dnes 4096 B) - číslování od 1, na začátku je hlavička s číslem sektoru, na konci je zakončení sektoru, obsahující kontrolní součet
- před a za sektorem jsou mezisektorové mezery, do kterých nelze uložit data

8. Nakreslete a popište princip multiplexního řízení zobrazovací jednotky Kdy, kde a proč je potřeba. (6)

Stačí zjednodušeně nakreslit, že do znaku vede jeden adresní vodič a x datových.

- multiplexované displeje nejsou ovládány naráz, ale po částech (řádky, znaky, pixely) - data nejsou zasílána naráz, ale za sebou (např. řádek, sloupec, znak) - používá se časový multiplex, na displeji se zobrazuje naráz pouze část dat, ale vzhledem k rychlému blikání (alespoň 30 - 50 za sekundu) se to lidskému oku jeví jako souvislý obraz

Vodičů: adresa znaku + číslo segmentu. (Narozdíl od statického kde je $n*m$ vodičů.)

B

B1 = C1

2. Popište základní konstrukční rysy (vlastnosti, řešení) procesorů RISC a důvody, proč jsou implementovány. Co to je predikce skoku, kdy a jak se v procesoru používá, způsoby implementace. (7)

viz A2

Vzniká problém při větvení v kódu, pokud dojde ke skoku, musí se pipeline vymazat a načíst odznovu - zpomalení. Používá se proto např. predikce skoku, která se snaží předpovědět, jestli se skok provede nebo ne (buď staticky - predikce je součástí instrukce anebo dynamicky - např. 2bitová predikce favorizuje jednu akci až po dvou stejných operacích po sobě). Popřípadě v superskalární architektuře lze provádět obě dvě možnosti (kód při skoku i kód, pokud se skok neprovede) současně, a neplatná možnost se poté zahodí. Skoky lze také odkládat, pokud za nimi následují na skoku nezávislé instrukce.

3. Co to jsou statické paměti? Nakreslete a popište realizaci pamětové bunky a organizaci buněk na čipu. Kde a v jakých kapacitách se tyto paměti používají, jak jsou rychlé. Je možné je použít jako hlavní paměť počítače a proč? (7)

Jsou extrémně rychlé paměti, kapacity jsou velmi malé. Najdeme je v registrech, Lx cache (x= číslo). Můžeme je použít jako hlavní paměť, ale bude to sakra drahé, takže raději ne.

4. Nakreslete a popište architekturu NVidia Fermi. Vysvětlete, jaký je postup výpočtu programu, využívajícího CUDA. Jaké rozšíření jazyka C/C++ si technologie CUDA vyžádala? (7)

- 3 miliardy tranzistorů, 512 jader, 64-bitová adresní sběrnice
- s CPU komunikuje přes host interface (8 GiB/s)
- 6x64b řadiče typu GDDR5
- optimalizace pro výpočty s dvojitou přesností (double-precision floating point) - FMA instrukce (fused multiply-add, pouze s jedním zaokrouhlením), 1 takt SP, 2 takty DP - ECC ochrana

viz C4

5. *Nakreslete a popište princip technologie OLED. Co to je AMOLED a PMOLED, stručně popište rozdíl. Jaké má tato technologie výhody a nevýhody, kde se používá? (7)*

Jsou organizovány do matice (matrix).

Pasivní: dvě na sebe kolmé elektrody, procházející celou šířkou a výškou displeje.

Aktivní: každá bunka má tranzistor.

Výhody

- nepotřebují podsvícení, vysoký kontrast, velmi tenké, nízká spotřeba, dobrý pozorovací úhel, minimální zpoždění, snadná výroba, možnost použití v pružných displejích

Nevýhody

- prakticky žádné, body se rády vypalují

6. Charakterizujte obecné konstrukční vlastnosti monolitických počítačů. Stručně popište architekturu procesoru ATmega32, používaného ve cvičení. (7)

- 40 pinů (dva napájecí, dva pro oscilátor, jeden pro RESET, tři pro napájení a poskytování referenčního napětí analogově-digitálnímu převodníku a 32 pro libovolné I/O operace)
- piny umí fungovat v analogovém módu
- 3 vnitřní timery
- aproximační ADC (analog-to-digital converter)

- USART (universal synchronous-asynchronous receiver/transmitter), SPI, two wire interface - 32 KiB Flash programovatelné paměti, 1 KiB EEPROM, 2 KiB interní SRAM - frekvence 1 až 16 MHz
- lze programovat pomocí SPI, paralelně anebo pomocí JTAGu (Joint Test Action Group, slouží k testování plošných spojů a interních obvodů procesoru) - lze nastavit fuse bity

7. Charakterizujte Flynnovu klasifikaci paralelních systémů. Kam v této klasifikaci patří SMP systémy. Jaké statické a dynamické sítě a přepínače se v paralelních systémech používají pro přístup procesorů do globální paměti? (7)

Flynnovou klasifikací lze třídit paralelní systémy podle počtu toků instrukcí a dat.

SMP - symetrický multiprocessing, všechny procesory jsou stejně výkonné -

MIMD

Sítě:

Statické: cesta, kružnice, 2x kružnice, bin. strom, krychle

Dynamické: křížové, promíchání s výměnou, sběrnice

8. Vysvětlete pojem PWM (Pulse Wide Modulation) - pulsní šířková modulace, nebo li také střída. Jak lze PWM použít pro řízení jasu diody žárovky? (6)

Jedná se řízení v poměru vypnutí a zapnutí.

60% času je 1 => rozsvíceno na 60% jasu

C

1. Nakreslete zjednodušené schéma harvardské architektury a popište základní principy činnosti počítače, jak je definoval von Neumann. Jaké jsou obecné výhody a nevýhody harvardské architektury? (7)

von Neumann:

1. Počítač se skládá z paměti, řídicí jednotky, aritmetické jednotky, vstup a výstupní jednotky
2. Struktura pc je nezávislá na typu řešené ulohy, počítač se programuje podle obsahu v paměti
3. Následující krok je závislý na kroku předchozím
4. Instrukce a operandy jsou v téže paměti
5. Paměť je rozdělena do buněk stejné velikosti, jejich pořadová čísla se využívají jako adresy
6. Program je tvořen posloupností instrukcí, ty se vykonávají jednotlivě v pořadí, v jakém jsou zapsány do paměti
7. Změna pořadí provádění instrukcí se provede instrukcí podmíněného/nepodmíněného skoku
8. Pro reprezentaci instrukcí, čísel, adres a znaků se používá dvojková soustava

Hardvardské arch.:

1. Výhody: oddělená paměť dat a programu má výhody:
  - a. program nemůže přepsat sám sebe
  - b. paměti mohou být vyrobeny odlišně
  - c. každá paměť může mít odlišnou velikost
  - d. dvě sběrnice umožňují paralelismus
2. Nevýhody:
  - a. dvě sběrnice kladou vyšší nároky na řídicí jednotku + náklady
  - b. paměť nelze použít zároveň pro program a data

2. Nakreslete a popište architekturu procesoru P-Pro, nebo jeho libovolného následníka - Pentium II/III/M, Core, Core 2. Popište podrobněji jakým způsobem jsou v procesoru dekódovány instrukce a v jakém pořadí prováděny. (7)

Bus interface unit: stará se o komunikaci mezi procesorem a systémovou sběrnici

L2: Uchovává informace mezi výpočetní jednotkou a hlavní pamětí, pro rychlou správu dat. (Z dob Pentii: Write-Back Data zůstávají v L2 a nesynchronizují se okamžitě, a až jsou odstraněny flushnou do hlavní paměti.)

L1: Instrukční: uchovává instrukce, **Datová** - uchovává data pro vykonávání

instrukcí **Fetch/Decode Unit:** dekóduje CISC instrukci na RISC (mikrooperace).

Instruction pool: místo, kde jsou uloženy mikrooperace (až 40), i ty hotové.

Dispatch/Execute Unit: jednotka vybírá instrukce (i mimo pořadí - out of order, díky tomu se provádění může optimalizovat/maximalizovat) -> po vykonání jsou uloženy do banky instrukcí (Instruction pool).

Retire Unit: hotové instrukce jsou vybírány a data uloženy z L1 do L2.

3. Co to jsou dynamické paměti? Nakreslete a popište realizaci paměťové buňky a organizaci buněk na čipu. Popište a nakreslete, jak je v počítači realizována virtuální paměť. (7)

Dynamické paměti fungují na kondenzátorech a tranzistorech (báze je připojena na adresový vodič).
Virtuální pamět:

Způsob přidělování paměti procesům tak, aby byla lineární a zdánlivě využívala celý adresní prostor.

4. Co to je architektura CUDA. Nakreslete a vysvětlete organizaci vláken pro realizaci výpočtu. Vysvětlete, jaký je postup výpočtu programu, využívajícího CUDA. Jaké rozšíření jazyka C/C++ si technologie CUDA vyžádala? (7)

Je programové i hardwarové rozšíření od Nvidia, které dává možnost jednoduchého využívání výkonu GPU.

CUDA jádro: obsahuje jednu FPU a jednu ALU jednotku (integer unit)

Roz šíření C/C++

kvantifikátory funkcí a proměnných: `__global__`, `__device__`, `__host__`

spouštění kernelů: `fn<<<pocet_bloku,pocet_vlaken>>>(params)`

vestavěné datové typy (není přímo rozšíření): `intx`, `charx`, ... (kde x je číslo)

Postup výpočtů

- 1) Zkopírování dat z CPU na GPU
- 2) Spuštění vláken na GPU - bloky a vlákna
- 3) Provedení výpočtu na GPU
- 4) Zkopírování výsledku z GPU na CPU

5. Nakreslete a popište princip technologie LCD. Co to je aktivní a pasivní displej, stručně popište rozdíl. Jaké má tato technologie výhody a nevýhody, kde se používá? (7)

Pasivní displeje

- obsahují mřížku vodičů, body se nacházejí na průsečících mřížky
- při vyšším počtu bodů narůstá potřebné napětí → rozostřený obraz, velká doba odezvy (3 FPS) - nevhodné pro hry, filmy, televizi atd.
- používá se v zařízeních s malým displejem (hodinky)

Aktivní displeje (TFT - thin film transistor)

- každý průsečík v matici obsahuje tranzistor nebo diodu, která řídí činnost daného bodu, je možné velmi přesně a rychle ovládat svítivost každého bodu
- šířka subpixelů je zhruba 0.2 - 0.3 mm

Výhody

- kvalita obrazu, životnost, spotřeba energie, odrazivost a oslnivost, bez emisí

Nevýhody

- citlivost na teplotu, pevné rozlišení, vadné pixely, doba odezvy

6. Nakreslete a popište typické základní periférie monolitických počítačů. (7)

V/V brány - nejjednodušší způsob komunikace - paralelní brána (port, realizován registrem - 4 nebo 8 jednobitových vývodů, u kterých lze nastavit, jestli slouží k zápisu nebo čtení), vstupy mohou používat pull-down nebo pull-up rezistory pro udržení logické 0 nebo 1 při nezapojeném vstupu

Čítač/časovač - registry, které jsou inkrementovány (čítač vnějšími událostmi, časovač vnitřním signálem procesoru), při přetečení vyvolají přerušení

A/D převodníky

Komparační - porovnává napětí s referenční hodnotou, rychlé, ale jejich potřebný počet narůstá velmi rychle, pokud chceme vyšší rozlišení

D/A převod - obsahuje komparátor

Sledovací - který zkouší porovnat napětí se vstupem, pokud neodpovídá, tak jej inkrementuje nebo dekrementuje (nehodí se pro skokově se měnící vstupy)

Aproximační - používá metodu půlení intervalu (maximálně n kroků, n je počet bitů rozlišení převodníku)

Integrační - používá metodu dvojité integrace (potřebuje externí kondenzátor) S RC článkem - doba nabití/vybití kondenzátoru závisí na vstupním odporu

D/A převodníky

PWM (pulse-width modulation) - šířková modulace pulzů

- výstupní napětí se mění pomocí měnění poměru doby logické 1 a 0 na výstupu - převod šířkově modulovaných pulzů na analogovou veličinu zajišťuje RC článek (musí platit $R \cdot C \gg T$)

Paralelní převodníky

- přímý převod číselné hodnoty na proud (používá se odporová síť R-2R - pouze odpory hodnoty R a dvojnásobku R)

Obvody RTC

- potřebují záložní zdroj (baterii), aby mohly "počítání" času provádět i při odpojení napájení - je nutno zajistit atomicitu čtení času (hodnoty se na pozadí mění v čase), řeší se vhodným programovým řízením anebo pomocným registrem (do toho se uloží čas před čtením a během čtení se nemůže změnit)

7. Charakterizujte základní dělení paralelních systémů podle organizace paměti. Kam v této klasifikaci patří SMP systémy. Jaké statické a dynamické sítě a přepínače se v paralelních systémech používají pro přístup procesorů do globální paměti? (7)

Paměť

Sdílený prostor - procesy mají přístup k jedné paměti

Distribuovaná paměť - každý proces má vlastní adresní paměť

Paměť	Ne (sdílené)	Ano (sdílené)
Ne (distribuované)	klasické 1x CPU	UMA, SMP (desítky CPU)
Ano (distribuované)	Clustery, multipočítače	NUMA

SMP - symetrický multiprocessing, všechny procesory jsou stejně výkonné

Sítě:

Statické: cesta, kružnice, 2x kružnice, bin. strom, krychle

Dynamické: křížové, promíchání s výměnou, sběrnice

8. Vlákna umožňují programátorovi lépe využít které části počítače? Jak musí programátor implementovat svůj program, aby co nejlépe využil výpočetní výkon počítače? (6)

Lépe využít výpočetní jednotky, popřípadě přístupy ke zdrojům.

Non-blocking, uměl spávně a efektivně komunikovat mezi vlákny.